

“Al PSOE hi ha gent que coincideix amb el PP que cal retallar l'estat autonòmic”

JORDI PLAY

Les grans mobilitzacions que hi ha hagut en aquest país, fins i tot ics de la guerra de l'Iraq, o contra el transvasament de l'Ebre, les convoquen plataformes ciutadanes, per comptes dels partits o dels sindicats majoritaris. És gaire normal això?

—Suposo que en termes de comparativa europea, no. Però, és clar, a Catalunya i a l'estat espanyol, en general, el pes específic dels afiliats als sindicats i als partits és dels més baixos d'Europa. I el prestigi dels polítics, també. Per tant, això abona la tesi que si la ciutadania hagués percebut que la convocatòria era d'uns partits o d'uns sindicats, probablement no hi hauria anat tanta gent.

—Com valoreu l'absència del PSC a la manifestació?

—Em sembla fins a cert punt lògic un argument que han exhibit. No és una manifestació contra el tripartit —dos del tres partits del govern hi donaven suport—, però és contra el govern central. El PSC té dos ministres al govern

Joan B. Culla i Clarà (Barcelona, 1952), professor d'història contemporània a la UAB, és un observador de la política del país. L'1 de desembre, però, fou també un participant de la gran manifestació de Barcelona.

central i consideren que no poden repicar i anar a processó. D'acord. De tota manera, crec que el PSC hauria hagut de ser capaç de trobar una manera de mostrar l'assentiment al sentit de la manifestació, sense la necessitat de ser-hi. I d'alguna manera això va passar, no pas per voluntat de la cúpula,

sinó des de la base. Estic convençut que a la manifestació també hi van anar votants del PSC. I el fet que hi anés algú que ha estat, no tan sols president de la Generalitat, sinó també president del PSC, fins fa pocs mesos, Pasqual Maragall, no em sembla pas una anècdota, ni es pot despatxar dient que és una *maragallada*. Tinc, a més a més, la sensació que hi ha hagut gent de la direcció del partit, i algun dels consellers del PSC al govern, que s'han sentit manifestament incòmodes amb aquesta situació. Potser no creien que s'havien d'adherir a la manifestació, però que tampoc no se n'havien de situar al marge, ni enfront. I aquí hi ha una dada: en el moment previ a la manifestació, hi va haver un argumentari entre els quadres del PSC, de deu punts, en el qual s'explicava per què havien d'estar-hi contra. Però em fa l'efecte, havent escoltat el president Montilla i algun conseller, que hi ha hagut una certa rectificació de rumb.

—Quines conseqüències pot tenir aquesta posició del PSC?

—El PSC cometria un error si es cregués les seves pròpies consignes i arribés a la conclusió que aquest episodi és una anècdota irrellevant i que no els concerneix. És molt possible que les seves bosses tradicionals de vot no es trobin afectades pel col·lapse dels trens. Però el PSC, per a assolir els millors resultats, necessita alguna cosa més. I aquesta cosa més són aquestes franges més centrals, tant del punt de vista ideològic com de l'identitari, del mapa de Catalunya. I aquesta gent sí que està particularment empenyada.

Ara bé, el PSC juga amb una avantatge colossal, que sobretot li llueix quan hi ha unes eleccions generals, que es diu Partido Popular. És a dir, m'hi jugo el que sigui que, d'ara fins al març, el discurs del PSC serà el perill que si ells no guanyen, guanyarà el PP. I això, a Catalunya no és fruit ni mèrit estrictes

del mateix PP. A Catalunya, la con-
signa contra el PP és èxit segur. I una
derivada d'aquesta estratègia electoral
és que "Convergència, si pot, pactarà
amb el PP".

**—Fins a quin punt poden reper-
cutir en el govern català aquestes
posicions diferents?**

—Penso que, en realitat no ame-
naça la cohesió ni la continuïtat del
govern. Crec que podrien ser molt
més amenaçadors per al govern segons
quins resultats al març, especialment
els d'ERC. Si la simptomatologia que
mostra darrerament ERC, de sectors
interns, en el procés d'elecció de can-
didat, es tradueix en un mal resultat
electoral, penso que el president Mon-
tilla sí que tindria motius per a preo-
cupar-se.

**—Com creieu que la poden haver
interpretada, a Madrid, aquesta mo-
bilització?**

—Des del punt de vista de les relaci-
ons territorials, el govern de Rodríguez
Zapatero ha estat molt insensible i des-
traler. Potser forma part de la lògica del
poder, allò que diuen en castellà clàssic
de *sostenella y no enmendalla*, però els
trijijocs que van arribar a fotre quan
van comprar els vots del PNB i del
BNG per salvar la ministra de Foment
d'una votació de reprovació, sense
efecte legal, vol dir que només els
importa el *prestigio y la autoridad del
gobierno*, i que no tenen cap interès a
fer un gest cap a Catalunya, que hauria
volgut dir fer dimitir la ministra. Però
és que la ministra de Foment hauria
hagut de dimitir per una qüestió de
sensibilitat democràtica. No hi té res a
veure, amb Catalunya.

**—Hauria dimitit si els fets no ha-
guessin passat a Catalunya?**

—Aquest pregunta jo també me la
faig. No en tinc resposta, però només
imaginem-nos que el 50% de la xarxa
de trens de rodalia de Madrid hagués
quedat col·lapsada durant un mes i
mig. Dubto, francament, que no hagués
passat res. Però, en el cas que ens ocu-
pa, tot al contrari: fins i tot el president
del govern li ha renovat la confiança.
I totes les declaracions provocadores
que ha anat fent la ministra... Venint
d'uns episodis acumulats en afers com
l'aeroport del Prat, l'apagada elèctrica
a Barcelona, el col·lapse de les au-

topistes, etc. Pensar que tota aquesta
escalada de provocacions gestuals i
verbals, en el cas de la ministra i del
govern, no havien d'originar cap reac-
ció a Catalunya era prendre'ns per més
mesells que no som.

**—El president Montilla, a Madrid,
va advertir d'una creixent "desafec-
ció" de Catalunya respecte a Espa-
nya. Pot acabar provocant un canvi
de les relacions tradicionals entre
Catalunya i Espanya?**

—La desafecció de la qual va parlar
Montilla a Madrid és recíproca. Però
crec que és mútua de fa temps. I potser
els primers que la van exhibir amb gran
virulència van ser els de l'altre costat
de l'Ebre, durant els dos o tres anys del
debat de l'Estatut. Tampoc no és que
abans hi hagués una relació d'amor,
però aquell va ser el primer símptoma
de la "desafecció". No únicament les
campanyes, els boicots, la recollida del
PP de quatre milions de signatures per
totes les places d'Espanya, sinó per
més fets significatius. A veure, jo hi era
el 2 de novembre del 2005, quan Òm-
nium va noliejar un avió perquè 200
persones anéssim a Madrid a fer costat
als parlamentaris catalans que havien
de presentar l'Estatut al Congrés. Es
va organitzar un acte al Cercle de
Belles Arts, convocant-hi *els amics de
Madrid que ens entenen*. Bé... Va venir
en Carrillo, amb la seva senyora, i Car-
los Taibo. No va venir ningú més.

De manera que queda clar que també
entre els sectors *progres* se sospita de
les propostes fetes des de Catalunya.
La cultura política espanyola parteix
de la convicció profunda que el catala-
nisme, quan s'expressa en termes més
moderats, en el fons amaga l'ou.

—I és veritat?

—Home, amb perspectiva històrica
no. En posaré un exemple clàssic. A
les Corts espanyoles, a principi dels
anys 20 del segle passat, en un dels
debats sobre la qüestió catalana, Niceto
Alcalá Zamora, llavors diputat liberal,
li diu a Cambó allò de: "Su senioría no
puede pretender ser a la vez el Bolívar
de Cataluña y el Bismarck de España".
Fou una frase molt brillant, però, en
realitat, era trampa. Perquè Cambó sí
que volia ser el Bismarck d'Espanya,
però no va voler ser mai el Bolívar de
Catalunya, en el sentit del líder de la

independència de Catalunya. Mai en sa
vida no ho havia volgut, això. Aques-
ta trampa ha estat sistemàtica. Hi ha
hagut moments que per conveniències
tàctiques s'ha desdibuixat una mica.
Però acaba sempre tornant a sobreixir.
Ha passat amb Pujol, considerat un
llop amb pell de xai. I ha passat amb
Maragall, que era considerat un nacio-
nalista amb pell de socialista. Per a can-
viar aquesta percepció, Espanya hauria
hagut de fer un esforç pedagògic que
no ha fet mai, mai. I ha passat que la
base de la idea profunda que tenen la
immensa majoria dels espanyols sobre
Catalunya i el catalanisme és aquesta:
"Aquests païos són uns separatistes
camuflats que només volen xuclar-nos
els recursos."

**—Per tant, ens movem en un pla
gairebé sentimental, visceral?**

—Sí, o un pla antropològic, en el sen-
tit que aquesta disciplina estudia pautes
de comportament de llarga durada, que
es van forjant al llarg dels segles.

**—Precisament semblava que Za-
patero, enmig d'això, es presentava
com l'oportunitat de trencar aquesta
tendència, no?**

—Zapatero apareix, i especialment
a Catalunya, quan guanya les eleccions
contra pronòstic, com l'*antiaznar*,
l'antitesi d'Aznar, que havia arribat
a desvetllar aquí una gran antipatia i
hostilitat. Per tant, per poc que fes i que
digués, amb el seu *tarannà*, aconseguia
aquest fenomen antitètic.

**—Però arribem al final del seu
mandat, amb la qüestió basca de nou
enfangada, i amb unes mobilitzacions
i una situació d'empenyament
creixent a Catalunya.**

—A mi em fa l'efecte que aquest
estat de gràcia, el de ser l'*antiaznar*, té
un recorregut curt. Zapatero no va ser
capaç de portar a les conseqüències
pràctiques aquesta imatge que tenia
inicialment. Es a dir, amb relació a
l'Estatut de Catalunya, no dic pas que
ell, com a president del govern espa-
nyol, hagués hagut d'acceptar sense
modificar ni una coma el text proposat
per Catalunya —tot i que s'hi havia
compromès públicament—; no sóc pas
tan ingenu, no dic això. Però és cert
que no es va atrevir a ser més valent.
Això encara és més clar en el cas basc.
Va intentar de projectar una imatge que

fos l'antítesi d'Aznar, però, a l'hora de la veritat, els continguts reals, no dic que fossin els mateixos que els d'ell, però no se n'allunyaven pas tant.

En el terreny de la imatge, amb el canvi d'Aznar per Zapatero, hi va haver un canvi de 180 graus. Però a l'hora de portar a la pràctica aquest canvi, en el debat del moll de l'os de la concepció d'Espanya i del paper que hi fan Catalunya i el País Basc, aquí, Rodríguez Zapatero no va ser capaç d'anar gaire més enllà que Aznar. De fet, ha anat molt poc més enllà. Això sí, amb un somriure.

—A hores d'ara sembla, doncs, que s'han provat totes les fórmules de relació, des del catalanisme, entre Catalunya i l'estat espanyol. Vist això, és possible de pensar que els partits majoritaris espanyols es plantejaran grans pactes per no haver de negociar amb les anomenades *perifèries*, per exemple, una reforma electoral que els afavoreixi?

—Allò que no passarà mai —en la cultura espanyola és impossible— és que, malgrat la desafecció mútua, adoptin una actitud similar a la dels txecs amb els eslovacs. Això no passarà mai, perquè mentre Txecoslovàquia era una creació artificial i recent en termes històrics, la idea que tenen els espanyols d'Espanya és d'una nació de més de cinc segles —alguns, diuen de tres mil anys!— i, en aquesta idea, Catalunya en forma una part substancial. Per tant, per avorriment, mai no hi renunciarien.

En canvi, un acord polític d'aquestes característiques que exposeu sí que podria ser. I els indicis en aquesta línia són prou clars. Fa unes setmanes, un conjunt de plataformes i fundacions, capitanejades essencialment pel Vidal-Quadras, aquesta que es diu Defensa de la Nació Espanyola, la Fundació Concordia, etc. —són quatre, cinc o sis—, van presentar a Madrid un projecte de reforma de la Constitució detallat, que proposa de blindar les competències estatals, retirar a les autonomies les competències de l'ordre públic, de l'ensenyament, etc. És a dir, convertir les autonomies en diputacions provincials. També proposen de passar, al Congrés, de 350 diputats a 500, i que aquests 150 nous diputats

siguin escollits per circumscripció única *nacional*, amb la qual cosa el pes de les minories sigui purament decoratiu. Llavors el PP, ja ho ha dit, proposa de formar una comissió d'experts que estudiï una reforma electoral en aquesta línia. I també parla de blindar les competències de l'estat, recuperar la titularitat d'algunes de traspassades i que les autonomies només en mantinguin la gestió.

És a dir, que hi ha una sintonia de fons entre aquestes plataformes ultraespanyolistes i allò que diu el PP al seu pre-programa electoral.

—I el PSOE podria cedir a aquesta tendència?

—Home, ara com ara no. Però qui sap què pot passar. En política un any és una eternitat; dos, una era geològica. Per tant, un PSOE capitanejat per Bono, sí. En una entrevista a *La Razón* deia que ell, abans d'estar sotmès a "chantajes separatistas" prefereix un pacte PP-PSOE. I ho diu Bono, que al cap d'una setmana és investit cap de llista per Toledo i futur candidat a presidir el Congrés. És a dir, dins el PSOE hi ha gent que coincideix amb el PP que cal retallar l'estat autonòmic. Alfonso Guerra mateix, sense concedir entrevistes a *La Razón*, és partidari de tancar el procés autonòmic.

És a dir, si en aquests moments el PSOE rep una pressió de les bases, certament no és pas una pressió girondina, sinó jacobina. Si aquesta pressió exis-

teix, doncs, no és per fer una Espanya més plural, sinó tot al contrari.

I el que se sent i es llegeix als mitjans de comunicació allà no és igual que aquí.

—Diaris d'òrbites tradicionalment oposades, de l'òrbita conservadora i de la progressista, han coincidit en les línies editorials a l'hora d'interpretar la manifestació de Barcelona. Es indicatiu?

—Crec que és un risc. Sempre he cregut, com a historiador, que abans que un determinat plantejament quedi plasmat en el programa electoral d'un partit majoritari, hi ha una fase prèvia en la qual aquestes idees comencen a flotar en l'ambient, hi ha articles d'opinió que les defensen, editorials de diaris, llibres... Doncs, bé, penso que flota aquest ambient a Espanya, de pensar que els partits nacionalistes s'han convertit en els àrbitres de la política espanyola i que això és intolerable. A diversos sectors mediàtics i intel·lectuals espanyols flota la idea que cal posar fi al procés autonòmic. Un altre símptoma és el partit aquest de Rosa Díez i Savater. És això, de fet, una de les seves idees —tot i que crec que no se'n sortiran—: es proposen com una bona frontissa entre els dos grans partits espanyols, per comptes dels nacionalistes, els "separatistes que fan xantatge". És un altre senyal.

Enric Rimbau